

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ในการพัฒนาประเทศทรัพยากรมนุษย์นับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในลำดับแรก ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้ให้ความสำคัญของคนในฐานะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ก็ยังคงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยกำหนดในวิสัยทัศน์ของประเทศไทยไว้ว่า

มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุข (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

ภายใต้การพัฒนาประเทศดังกล่าวคนและสังคมเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไป เพราะพฤติกรรมของคนจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยตรง ดังกล่าวไว้ว่า จะพัฒนาชาติต้องพัฒนาคน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาที่การศึกษาของคน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง 2545 (2545: 5) มาตรา 6 ดังปรากฏข้อความว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดกว้างทำให้เกิดวิกฤติทางศีลธรรม ดังที่นายแพทย์ประเวศ วะสี (กรมวิชาการ, 2545: 2) ได้กล่าวว่า วิกฤติทางสังคม (Social crisis) ว่าประกอบด้วย ความยากจนและช่องว่างระหว่างเศรษฐกิจ ที่กว้างเกิน ความแตกสลายทางสังคม

(Social disintegration) การทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและวิกฤติทางวัฒนธรรมอันนำไปสู่การเกิดปัญหาทางสังคม เช่น อาชญากรรม โสเภณีเด็ก การละเมิดสิทธิเด็กและสตรี โรคนอกรีต ยาเสพติด รวมทั้งการเจ็บป่วยทางสังคม (Social ill)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาของภาคเหนือตอนบน มีสภาพภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติและพืชพันธุ์เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ด้านสังคมวัฒนธรรมประกอบด้วยประชากรที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ด้านประวัติศาสตร์มีความเป็นมาที่ยาวนานกว่าเจ็ดร้อยปี มีหลักฐานทางโบราณคดีปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความผสมกลมกลืนระหว่างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและการผสมผสานกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ด้านเทคโนโลยีเป็นศูนย์กลางเทคโนโลยีทั้งของภาครัฐและเอกชนมีทั้งความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้และผู้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นับว่าเป็นสังคมที่มีความหลากหลายเป็นอย่างยิ่ง

จากบริบทความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดวิกฤติทางสังคมซึ่งก็คงไม่แตกต่างจากเมืองใหญ่ทั่วไป จากการศึกษาของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ถึงปรากฏการณ์ทางสังคมโดยการสำรวจความคิดเห็น (POLL) ของประชาชนในเขตจังหวัดเชียงใหม่หลาย ๆ ครั้ง พบว่ามีปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อาทิ โครงข่ายขนาดใหญ่ของรัฐ เช่น ในท้าวฟ้าริ การสร้างสะพานลอย ปัญหาแก๊งค์วัยรุ่น ยาเสพติดรอบ ๆ มหาวิทยาลัย ปัญหาน้ำท่วม วิกฤติจราจร ผลกระทบจากการจัดการเทศกาลและการท่องเที่ยว เป็นต้น และจากการสุ่มตัวอย่างข่าวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2549 (www.chiangmai.108.com) พบประเด็นปัญหาทางสังคมจากหัวข้อข่าว อาทิ “พบนักศึกษาค้ากมแบบใหม่ผ่านอินเตอร์เน็ตที่เชียงใหม่” “ใจเชียงใหม่โล่งนักเรียนชายหญิงหลังไปดื่มเหล้า” “อยู่ดี ๆ โคนว้รุ่นตีบนักศึกษาสุดชวยดับคาถาเมืองเชียงใหม่” “รวบสาวแสบตระเวนลักทรัพย์เชียงใหม่” “สลัดยาขิงหลานออกจากบ้านตามหาหมากลางเมืองเชียงใหม่” “เชียงใหม่ลุยแก้ปัญหาร้านเหล้าใกล้มหาวิทยาลัย” “ล้อมจับสาวพม่า อ้างเป็นอูมาเทวี” “ปลัดเชียงใหม่สอบวินัยฝ่ายปกครองแม่แดงคดียึดลอมบัตรประชาชน” “เดือน อ.ฟางระวังดินถล่มน้ำป่าไหลหลาก” เป็นต้น

จากการประเมินสถานการณ์ข้างต้นจะพบว่าวิกฤติทางสังคมได้ลุกลามแพร่ระบาดไปทุกภาคส่วนของสังคมและส่งผลกระทบต่อประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ในการแก้ไขปัญหาควรมีใช่เป็นหน้าที่ของบุคคลหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องช่วยกันเริ่มตั้งแต่ตัวบุคคล สถาบันครอบครัว องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น เป็นต้น

ดังนั้น จึงควรมีการสร้างเครือข่ายร่วมกันในการเฝ้าระวังปัญหาสังคมอันเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาในเบื้องต้น โดยผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holder) ในสังคม เริ่มต้นจากการเชื่อมโยงองค์กร สถาบันสังคมที่หลากหลายและขยายไปสู่เยาวชนในองค์กร วางแผนและแก้ไขปัญหาาร่วมกันอันเป็นการ สร้างชุมชนให้เข้มแข็งและนำไปสู่สังคมอยู่เย็น เป็นสุขและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังสังคม
2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเฝ้าระวังสังคม
3. เพื่อเฝ้าระวังปัญหาสังคมของจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่
2. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่โดยการเลือกแบบเจาะจงจากสถาบันสังคมที่สมัครใจ ดังนี้
 - 2.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 - 2.2 มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่
 - 2.3 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
 - 2.4 วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่
 - 2.5 โรงเรียนปิ่นสร้อยไขวัลย์วิทยาลัย
 - 2.6 องค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว
 - 2.7 เทศบาลตำบลแม่โป่ง
 - 2.8 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงใหม่
 - 2.9 วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา
การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2550 - กันยายน 2551
4. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย
 - 4.1 ปัญหาสังคมของจังหวัดเชียงใหม่
 - 4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเฝ้าระวังชุมชน
 - 4.3 รูปแบบการเฝ้าระวังปัญหาสังคม

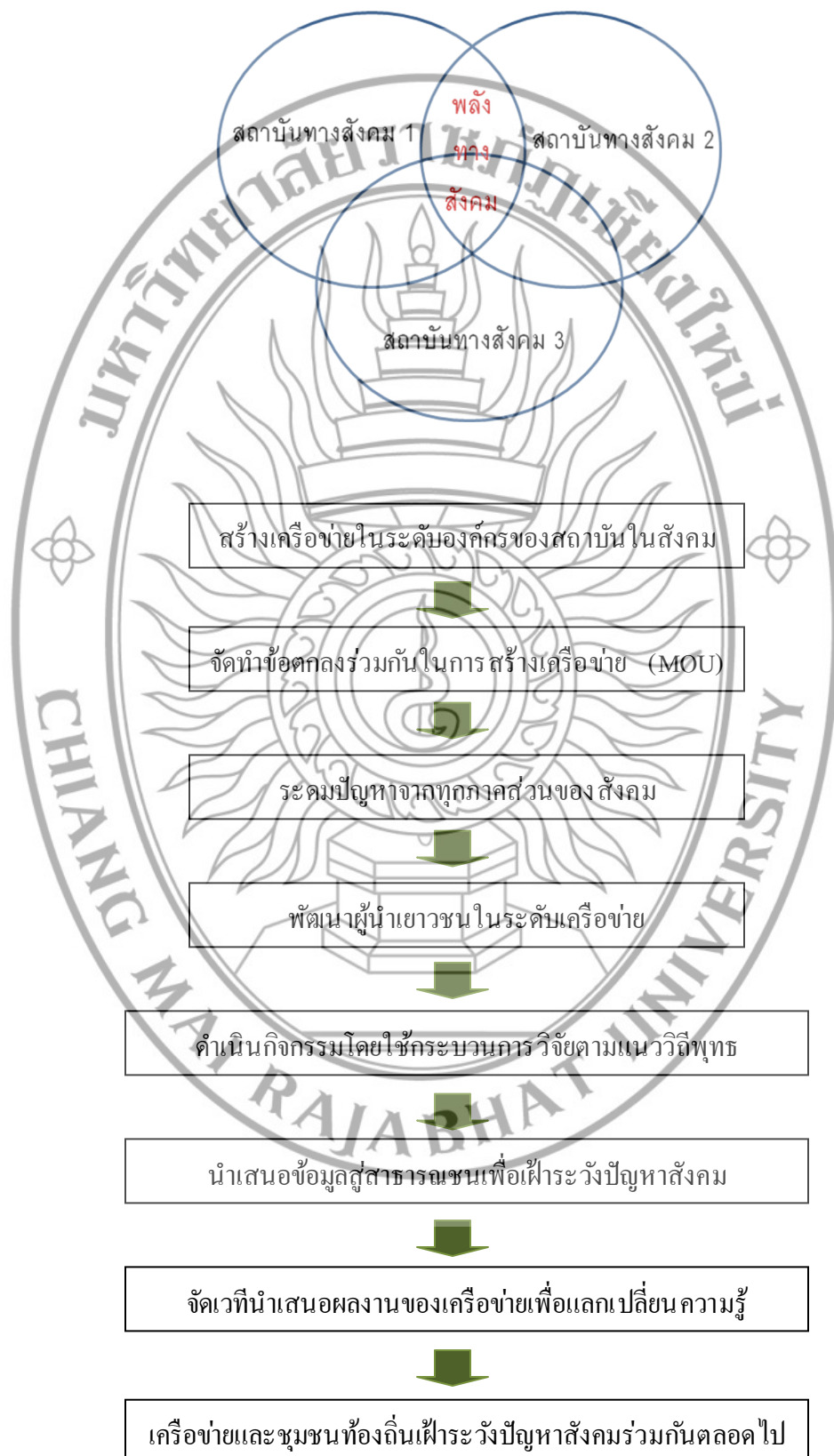
กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบแนวคิดตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2549 – 2554) ในการใช้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งไปสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข” (Green and Happy Society) ตามพันธกิจในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพพร้อมคุณธรรมและรอบรู้เท่าทันปัญหาสังคม

โจทย์วิจัย: จะสร้างสังคมเชียงใหม่ให้ยูเอ็นเป็นสุขได้อย่างไร

ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังสังคมเชียงใหม่เป็นสุข

นิยามศัพท์เฉพาะ

เครือข่าย หมายถึง เครือข่ายชุมชนเฝ้าระวังสังคมเป็นสุข จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนอร์ทเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงใหม่ โรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัย องค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว เทศบาลตำบลแม่โป่ง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงใหม่ วิทยาลัยเทคนิคเชียงใหม่

สังคมเป็นสุข หมายถึง สังคมจังหวัดเชียงใหม่ที่ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ปราศจากโรคภัยอันตราย ห่างไกลสิ่งเสพติด ห่างไกลอบายมุข และอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย พืชพันธุ์ปวง

เยาวชนแกนนำ หมายถึง ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งฆราวาสและพระสงฆ์ สามเณร นักเรียน นักศึกษาและนิสิตที่มีอายุตั้งแต่ 15 – 25 ปี ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายพร้อมกัน ดำเนินโครงการสร้างสังคมเป็นสุขร่วมกัน

เฝ้าระวัง หมายถึง การทำกิจกรรมค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา วางแผนแก้ปัญหาและร่วมรับผลจากการทำกิจกรรมนั้นๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ด้านผลผลิต

1. ได้เครือข่ายการเฝ้าระวังสังคม โดยครอบคลุมสถาบันทางสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 แห่ง จำนวนเยาวชนผู้เข้าร่วมโครงการ 450 คน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นประมาณ 133,301 คน

2. ได้สื่อเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนเพื่อเฝ้าระวังสังคม ประกอบด้วย หนังสือ และ Website การเฝ้าระวังสังคม อย่างละ 1 รายการ

3. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชนในการเฝ้าระวังปัญหาสังคมในทุกขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมจะประกอบด้วย สมาชิกในสังคมร่วมวางแผน ปฏิบัติกิจกรรมและรับผลจากการกระทำโดยชุมชนเพื่อชุมชน

ด้านผลลัพธ์

1. เยาวชนและประชาชนทั่วไปที่กระจายอยู่ตามสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ เกิดความตระหนักถึงปัญหาสังคมอันนำไปสู่กิจกรรมในการเฝ้าระวังสังคมร่วมกัน ทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข

2. เกิดความร่วมมือในระดับองค์กรระหว่างสถาบันทางสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ และระดับเครือข่ายเยาวชนระหว่างองค์กร นำไปสู่กิจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้คนเกิดการพัฒนา ตามเจตนารมณ์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และต่อเนื่องถึงความร่วมมือด้านอื่น ๆ

